

Estonia õrritab “Salomega” ooperipublikut

Prantsuse lavastajad suruvad Wilde'i ja Straussi iharuselo askeetlikku vormi

Heili Vaus-Tamm

kultuur@epl.ee

Prantsuse lavastajad vormisid Oscar Wilde'i ja Richard Strauss'i iharuse- ja surma-joovastuse “Salomest” askeetliku loo, minnes nii vastuollu tundepaisutusliku muusikaga.

Siiski on 20. sajandi ühe keerulisema ooperi kavva-võtmine Estonia repertuaari-pildis sündmuseks, nii nihkesse viidud lavastuse kui ka muusikalise suutlikkuse osas.

Prantslased tunduvad meelega eiravat ooperilavastuse esmast nõuet – olla vastavuses muusikaga. Wilde'i tekst on täis värvikas-erutavaid sümboleid. Ülisuur orkester kannab kuulajani rikkaliku, kriipivatest dissonantsidest voogavate kulminatsioonideni tõusva muusika. Ent lauljate aegluubis liikumine jääb vaid maadligi hiilivaks, kartvaks ja kahtlustavaks. See kontrast loob oöva ja ängistuse.

Lavastuse askeetlikkus

jõuab haripunkti ooperi sõlmpunktis – Salome kuulsa seitsme loori tantsu ajal. Selle ooperi tõmbenumber, mille järgi ka tihti lauljannat valitakse, jääb Estonia laval nägemata! Orkester ihaleb, väreleb, ja jõuab muusikaga orgastilisse haripunkti, millel pole muud lavalist vastet kui üks veriste kardinat taha printsessi tantsu piiluv juut. Ooperimaailma meelelisima stsee-

ni asemel kiibitsemine ja pärsitud tunded.

Kas on lavastaja tahtnud Juudamaa printsessi Salome lugu iharusest, verepilastusest ja mõrvadest näidata nimme kõverpeeglis? Pärsitud tunded on alati tugevamad kui loomulikud, kirge ei saa lõpmatuseni alla suruda. Selles kontekstis on Salome nõudmine saada tantsu eest Johhanaan, pea hõbevaagnal küll eriti veenev.

Jõgeva arvustab Kepet

Mare Jõgeva

Salome aastast 1973

■ Lavakujundus meeldis mulle väga, aga lavastuses on mitmeid küsitavusi. Salome tantsude ärajätmine ja juutide sebumine sel ajal lihtsalt lõhkus muusika ära.

Jassi Zahharovile on Johhanaan roll lausa kompvек. Omal ajal tegid seda Tiit Kuusik ja Ahti Männik. Kuusikul oli võimas hää, aga Männik lausa võlus – oma pikka-de juustega kõhna kujuga (nagu ju tekstis on) ja erilise hääletämbriga.

Salomed laulval Ivo Kepe pole küll väga ilusa tämbriga hää, aga ta on hea laulja. Teigi üliiraske, kõrges tessituuris istuva partii väga targalt ära.

“Salome” lavastajal on valida, kas tõsta ooperi keskseks kujuks tõekuulutamise eest surema mõistetud prohvet Johhanaan, lapselik ohjeldamatu printsess või moraalitu valitsejaskond. Prantslased on valinud viimase – mida muud võiks kujutada see ärahirmutatud liikumine, kus kõik kardavad kõiki. Iharus ja hirm on lavastuse võtmesõnad.

Salome hääleliiki nimetatakse dramaatiliseks sopraniks. Dramatismi, kõlatäiust ja värve jääb külalissolisti Ieva Kepe hääles väheks. Lauljanna hää on küll saksa ooperile kohaselt sirge ja sire, aga tema saksa keelest aru ei saa. Tuua suurema laulvuse nimel ohvriks keele rütmid ja rõhud, on äärmiselt aegunud.

Küll arusaadava diktsiooni, kuid äärmiselt kodukootud saksa keelega torkas kõrva Herodes – Ivo Kuusk. Ülejäänute keelekasutus kannatas välja juba Euroopa ääremaa taseme. Võit on

see, et Estonia teater kutsus lauljaid õpetama saksa laulukeelt valdava Heli Susi.

Tõesti uhkelt ja selgelt kostsid lavasügavusest Jassi Zahharovi prohvetikuulutus. Hääleliselt oli kõige säravam Vello Jürna – saksa ooperi kohta isegi liiga. Tema itaaliapärase, isegi ühe nuukse kuuldavale toonud tenor oli ainus mahlakas asi, mis askeetlikult lavalt kõrvu jäi. Aga enesetapuga lõpetav armunud süürlane Narraboth on ka tegelasena teistest erinev, nii et päris Jürna süüks seda panna ei saa.

Hiilgerolli vokaalselt ega mänguliselt küll keegi ei tee, ent üldine tase on stabiilselt kõrge. Orkester annab oma parima. Vaimustav trompeti-teema on lausa kummitama mangitud.

“Salome” on väljakutse nii esitajaile kui publikule. Teater on end tõestanud, nüüd on publiku kord. Kas vajame lihtsakoeliste süzeede ja ilumuusika kõrval ooperis ka midagi kriipivamat?

Ühtaegu lapselik-naiselik Salome (Ieva Kepe).

PRIIT SIMSON

Ooper

Richard Strauss **SALOME**
Lavastajad: Françoise Terrone,
Philippe Godetroid (Prantsusmaa)
Osades: Ieva Kepe (Lati), Riina
Arango, Vello Jürna, Jassi
Zahharov, Ivo Kuusk jt.